

59 **במקשה**, לא יקרא קריאת שמע, אלא אם כן היתה טליתו מפסקת
 60 ביניהן, ואשתו בכלל בני ביתו, וגם בה אסור בלא הפסק טלית, וקשה
 61 לרב יוסף. אלא מאי אית לך למימר – אלא מה יש לך ליישב,
 62 אשתו, לרב יוסף, תנאי היא – באשתו, לרב יוסף, נחלקו הבריות,
 63 שאף שלגבי שאר אדם סובר רב יוסף שלא נחלק, ולפי כולם אסור,
 64 לגבי אשתו חולקים, שהברייתא הראשונה מתירה והברייתא השניה
 65 אוסרת, ונוקט רב יוסף בברייתא הראשונה. על זה הדרך אומר לך,
 66 שכמו שלרב יוסף נחלקו התנאים באשתו, לדידי נמי תנאי היא –
 67 אף שליטתי, בין לגבי אשתו ובין לגבי שאר אדם, תלוי הדבר
 68 במחלוקת תנאים, כלומר, איישוב כך את הקושיא שהקשית לי מן
 69 הברייתות, שאומר, שנחלקו הבריות בשניהם, והברייתא
 70 הראשונה מתירה בין אשתו ובין שאר אדם, והברייתא השניה
 71 אוסרת בין באשתו ובין בשאר אדם, ואני נוקט כדברי הברייתא
 72 המתירה.
 73 הגמרא דנה בדברי הברייתא ש'זה מחזיר פניו', ומבררת דין עגבות,
 74 אם יש בהם משום ערוה: אמר רב – שנינו לעיל בברייתא, שנים
 75 שישנים במיטה אחת, זה מחזיר פניו וקורא קריאת שמע, וזה מחזיר
 76 פניו לצד אחר וקורא, וזהו בשביל שלא יהיו נוגעים זה בזה בערותם.
 77 שואלת הגמרא: מה מועיל שפונים, והא איבא עגבות – והרי
 78 אחוריהם נוגעים זה בזה, ויש כאן נגיעת ערוה, ואין מותרים לקרוא.
 79 מיישבת הגמרא: אלא מסייע ליה לרב הונא, דאמר רב הונא
 80 עגבות אין בהם משום ערוה, ועל כן אין אסור לקרוא קריאת שמע
 81 כשנוגעים זה בזה.
 82 הגמרא מנסה להביא ראיה נוספת לרב הונא: לימא מסייע ליה לרב
 83 הונא, ששינוי במשנה (חלה פ"ב מ"א), האשה יושבת וקוצה – ומפרשת
 84 לה חלטה כשהיא ערומה, ומברכת על הפרשת חלה. ואף על פי
 85 שהערום אסור לברך, מותרת לעשות כן, מפני שיכולה לכסות פניה
 86 של מטה (ערוחה) בפרקע, על ידי ישיבתה, אכל לא האיש, שאינו
 87 יכול לברך כשהוא יושב ערום, לפי שאין ערותו מתכסה בישיבה.
 88 נמצאנו לומדים, שדין ערום לענין ברכה, תלוי האם הערוה מגולה או
 89 מכוסה, ובאשה, אף שבשעה שישבת עגבותיה מגולות, מותרת
 90 לברך, ומוכח מכך, שאין העגבות בכלל ערוה.
 91 דוחה הגמרא: תרנגולת רב נתמן בר יצחק לדברי משנה, כגון שהיו
 92 פניה של מטה מוחזות בפרקע, כלומר, דבוקות ומכוסות בקרקע עד
 93 שאין עגבותיה נראות כלל, ועל כן מותרת לברך, ואין מכאן ראיה
 94 שעגבות אינם בכלל ערוה.
 95 הגמרא דנה בענין בניו הקטנים שהזכרו בברייתא: אמר רב, אם היו
 96 בניו ובני ביתו קטנים, מותר לקרות קריאת שמע עמדם במיטה אף
 97 בלא טלית מפסקת ביניהם. מבררת הגמרא: ועד כמה שנים חשובים
 98 קטנים לענין שיהיה מותר לקרות עמדם. מבארת הגמרא: אמר רב
 99 חסדא, תינוקת, עד שהיא בת שלש שנים ויום אחד, ותינוק, עד
 100 שהוא בן תשע שנים ויום אחד. איבא דאמרי, תינוקת, עד שהיא
 101 בת אחת עשרה שנה ויום אחד, ותינוק, עד שהיא בן שתיים עשרה
 102 שנה ויום אחד. אידי ואידי – וזהו, תינוקת בת אחת עשרה ותינוק
 103 בן שתיים עשרה, עד כדי ש'שנים נכונות ושערה צמח' (יחזקאל טו ז),
 104 כלומר, עד שיתחילו להראות סימני נערוה, בשיער ערוה ובשדיים
 105 נכונים, שאז אדם מתאוה להם, אבל אם אין מראים סימני נערוה,
 106 מותר לקרות עמדם.
 107 מבררת הגמרא הדין להלכה לגבי שנים שישנים במיטה האמור
 108 לעיל: אמר ליה רב פהנא לרב אשי, ה'הם – שם, לעיל (בבא), בדין
 109 השם תפלין תחת מראשותיו, שאמר שמואל שמותר ואפילו אשתו
 110 עמו, אמר רבא, אף על גב דתיובתא דשמואל, הלכתא פוורתיה
 111 דשמואל, ה'הא – כאן, שנים שישנים במיטה, שאמר שמואל
 112 שמותר לקרות קריאת שמע ואפילו אשתו עמו, מאי – מה הדין, האם
 113 הלכה כמותו, או לא.
 114 מבארת הגמרא: אמר ליה רב אשי לרב כהנא, אטו פוליהו בתרא
 115 מחתא מחתניהו – וכי באריגה אחת ארגת לכולם, כלומר, האם
 116 דיבויב אחד כללת את כל הדינים ועשיתם כמקשה אחת, האם מכיון

1 כל ל'נמוריהו מפי עדיף – כמה שיותר לשמור יותר, עדיף משיחור
 2 מלבזותם, וכאשר מניחם תחת מראשותיו, נשמרים יותר מן
 3 העכברים ומן הגנבים.
 4 מבררת הגמרא: והיבא מנח להו – והיכן מניח את התפלין תחת
 5 מראשותיו. מבארת הגמרא: אמר רבי ירמיה, בין בר לבסות, ושלא
 6 כנגד ראשו, כלומר, מתחת לראשו אבל לא ממש כנגדו, אלא על
 7 יד.
 8 מקשה הגמרא לרבי ירמיה: והא הני רבי חייא, מניחן כפובע שלהן,
 9 כלומר בנרתיק שלהן, תחת מראשותיו, דהיינו כנגד ראשו ממש.
 10 מתרצת הגמרא: מה שאמר רבי חייא אין מדובר שמניח התפלין
 11 תחת ראשו ממש, אלא בדמפיק ליה למוקשא דבובע, לבר –
 12 שמוציא הבליטה שבוטלים התפלין בנרתיק שלהן, לחוץ, לחלק
 13 שאינו ממש תחת ראשו, אף שחלק מן הכיס נמצא תחת ראשו ממש.
 14 הגמרא מביאה מעשים בענין זה: בר קפרא צייר להו בכילתא – היה
 15 קושר התפלין ביריעה המונחת סביב מיטתו, ומפיק למוקשהו לבר
 16 – ומוציא את חלק היריעה שקשורים בו התפלין ובוטלים, כלפי חוץ
 17 ולא כלפי מיטתו. רב ישיא בריה דרב אידי מנח להו לתפלין
 18 אשרשיפא – על ספסל קטן שלפני המיטה, ופרים סודרא עלוייהו –
 19 ופורס עליהם סודר.
 20 הגמרא מביאה מעשה בענין תפלין תחת מראשותיו: אמר רב
 21 המנונא בריה דרב יוסף, וימנא תרא הוה קאימנא קמיה דרבא –
 22 פעם אחת הייתי עומד לפני רבא, ואמר לי, זיל אייתי לי – לך הבא
 23 לי תפלין שלי, ואשכחתינהו – ומצאתים במיטתו בין בר לבסות,
 24 שלא כנגד ראשו, והוה דרענא – והייתי יודע, דיום מבילה תוה –
 25 שהיה זה יום שטבלה אשתו, ושימש מיטתו בלילה, ולאגמורין הלכה
 26 למעשה הוא העבד – ומה ששלחני להביא לו התפלין, ללמדני דבר
 27 הלכה לעשות מעשה, שאראה שנהג כשמואל, ששם אדם תפליו
 28 תחת מראשותיו ואפילו אשתו עמו, וכך יש לנהוג.
 29 הגמרא דנה בדין הישן במיטה עם אשתו או עם אחר, לענין קריאת
 30 שמע: פני מנייה רב יוסף בריה דרב נהוניא מרב יהודה, שנים
 31 שישנים במיטה אחת בלא בגדים, ונוגעים בבשרם זה בזה, מהו –
 32 האם אפשר שיהי תחזיר פניו לצד זה, ויקרא קריאת שמע, וזה תחזיר
 33 פניו לצד אחר, ויקרא קריאת שמע.
 34 פושטת הגמרא: אמר ליה רב יהודה, הכי אמר שמואל, מותר
 35 לעשות כן, ואפילו אשתו עמו.
 36 מקשה הגמרא: מתקיף לה רב יוסף לרב יהודה על דברי שמואל,
 37 מכך שאמרת ואפילו אשתו, משמע שמתר באשתו עמו, ולא
 38 מיבעיא אחר, כלומר, שאשתו עמו חמור הוא לענין קריאת שמע
 39 מאחר, ואם מותר בה קל וחומר שמותר באחר, והלא אדרבה, אשתו
 40 כגופו, ורגיל בה, ואין חשש הרדור כל כך, אבל אדם אחר, לאו
 41 כגופו, שאינו רגיל בו, וקרוב יותר לבא לידי הרדור. ולכן סובר רב
 42 יוסף, שעם אשתו מותר לקרות, אבל באחר אסור.
 43 מוסיפה הגמרא להקשות על דברי שמואל: מיתיבי, שנינו בברייתא,
 44 שנים שישנים במיטה אחת, זה מחזיר פניו וקורא וזה מחזיר פניו
 45 וקורא. ותניא אחריתי, הישן במיטה, ובניו ובני ביתו בצדו, הרי
 46 זה לא יקרא קריאת שמע, אלא אם כן היתה טלית מפסקת
 47 ביניהן, בין גופו לגופם, ואם היו בניו ובני ביתו קטנים, מותר.
 48 וסותרים דברי הבריות. בשלמא לרב יוסף לא קשיא – ומובן
 49 הדבר לשיטת רב יוסף שאומר, שעם אשתו דווקא מותר לקרוא, ולא
 50 קשה, שאפשר ליישב, הא – הברייתא שאומרת, ששנים הישנים
 51 במיטה מותרים לקרוא בכל אופן, עוסקת ב'ישן עם אשתו, והא –
 52 הברייתא שאומרת, שאסור אם אין הפסק טלית ביניהם, עוסקת
 53 ב'אחר, ולא באשתו, ומה שאמרה הברייתא 'בני ביתו', היינו
 54 בשאר בני ביתו, מלבד אשתו. אלא לשמואל שהתיר בכל אדם,
 55 קשיא – קשה, איך יעמיד דברי הברייתא שאוסרת בלא טלית
 56 ביניהם.
 57 מתרצת הגמרא: אמר לך שמואל, וכי לרב יוסף שאומר שבאשתו
 58 מותר, מי ניחא, והתניא, היה ישן במיטה, ובניו ובני ביתו עמו

ד תפוען את חברו כדי שמן, והודה בקנקנים – אדמון אומר: הואיל והודה במקצת הטענה – ישבע; וחכמים אומרים: אין זו הודאה ממין הטענה. אומר רבן גמליאל: רואה אני את דברי אדמון.

פירוש ברטנורא

ד והודה בקנקנים. ריקים בלא שמן. וכגון שטענו חברו עשרה כדי שמן יש לי אצלך: אדמון אומר. יש במשמעות טענה זו שמן וכדים, וכשהודה לו בכדים ריקים היו הודאה במקצת וחייב שבועה: וחכמים אומרים. אין במשמעות טענה זו אלא שמן בלבד שיעור עשרה כדים, וכשהודה לו בכדים ריקים, מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו, ואין כאן הודאה במקצת ממין הטענה ואינו חייב שבועה. והלכה כאדמון:

משניות מבוארות – קהתי

במקצת הטענה, ישבע – שסובר אדמון, הואיל ותבע ממנו "כדי שמן", יש במשמעות תביעתו שמן וכדים, וכשהודה לו הנתבע בכדים ריקים, הרי זו הודאה במקצת ממין הטענה, ולכן חייב שבועה; ונחכמים אומרים: אין זו הודאה ממין הטענה – חכמים סוברים, שאין במשמעות "כדי שמן" אלא שמן בלבד כמלוא מידת הכד, וכשהודה לו בקנקנים, נמצא שאין הודאתו ממין הטענה, שזה טענו שמן והלה הודה לו בקנקנים, והרי זה כמי שטענו חטים והודה לו בשעורים, ולפיכך פטור משבועה. אומר רבן גמליאל: רואה אני את דברי אדמון – נראים לי דברי אדמון. וכן הלכה.

באור משנה ד

הלכה היא, שהמודה במקצת הטענה חייב שבועה מן התורה; במה דברים אמורים? כשהודאה היא ממין הטענה של התובע, כגון האומר לחברו: מנה לי בידך. והלה אומר לו: אין לך בידי אלא חטים, הריהו חייב שבועה. אבל אם אין ההודאה ממין הטענה, כגון שאחד תובע מחברו כור חטים, והלה אומר, שאינו חייב לו אלא כור שעורים, הריהו פטור משבועה (משנה שבועות ו, ג). משנתנו, הממשיכה בדברי אדמון, דנה בתובע מחברו כדי שמן, והוא מודה לו בקנקנים.

הטוען את חברו כדי שמן – התובע מחברו כדי שמן, כגון שאמר לו: "עשרה כדי שמן יש לי בידך", והודה – לו חברו – בקנקנים – שאינו חייב לו אלא כדים ריקים, אדמון אומר: הואיל והודה

המשך ביאור למס' ברכות ליום שבת קודש עמ' א

שלעיל פסקו הלכה כשמואל, נאמר שגם כאן פסקו הלכה כמותו. אלא, היכא דאיתמר איתמר – היכן שנאמר שהלכה כמותו, נאמר, והיכא דלא איתמר לא איתמר – והיכן שלא נאמר לא נאמר, ואין לנו להסיק מהמימרא לעיל שהלכה כדבריו.

הגמרא מבררת בדין קריאת שמע כנגד שער הערוה: אומר ליה רב מרי לרב פפא, היה שער יוצא ויציא כנגדו, שניקב בגדו כנגד זקן התחתון, ושיער ערוה יוצא מן הנקב לחוץ, מהו, האם השיער חשוב כערוה ואסור לקרות קריאת שמע כנגדו, או שאינו חשוב כערוה ומותר. מבארת הגמרא: קרא עליה – קרא רב פפא על רב מרי שער שער, והתכוון לומר לו בכך, יכול אתה לומר כל היום 'שיער שיער' ואין בכך כלום, שאין שייך בו דין ערוה, ששיער בעלמא הוא, ומותר לקרוא כנגדו.

הגמרא ממשיכה בענין קריאת שמע כנגד הערוה: אומר רבי יצחק, מפסח מגולה באשה, במקום שדרכו להיות מכוסה, הרי זה ערוה. מבררת הגמרא: למה – לענין מה נאמר דין זה. אולימא לאסתכלולי פה – אם נאמר שהוא לענין שאסור להסתכל באשת איש אשר מגולה מבשרה טפה, והא אומר רב ששת, לגבי הנאמר במלחמת מדין (במדבר לא א) ונקרב את קרבן ה', איש אשר מצא כלי זהב, אצעה וצמעה, עגיל וכוכו, למה מנה הכתוב תכשיטין שפחוין, כלומר, אצעה וצמיד שדרך האשה להתקשט בהם במקום גלוי, עם תכשיטין שפפנים, דהיינו, עגיל וכוכו שדרכם להיות מכוסים. אלא כללם הכתוב יחד, לומר לה, כל המסתכל פאצבע קמנה של אשה, שהיא מקום הטבעת ודרכה להיות מגולה, באילו מסתכל במקום התורף, כלומר, במקום ערוה, שהוא מקום הכוכו. ואם כן, לא שייך לבאר שמה שנאמר שטפח באשה ערוה הוא לענין הסתכלות, כיון שאף באצבע קטנה, שאין דרכה להיות מכוסה, והיא פחותה מטפח, אסור. מבארת הגמרא: אלא כוונת רבי יצחק, שאמר טפח באשה ערוה, היא באשתו, שמוותר להסתכל בה, ולקריאת שמע, שאם טפח מבשרה מגולה במקום שדרכה לכסות, לא יקרא קריאת שמע כנגדו, כיון שהוא ערוה.

הגמרא ממשיכה בענין מקומות שהם ערוה באשה: אומר רב הושעיא, שוק באשה, אשת איש, הרי הוא ערוה, שאסור להסתכל בו, ובאשתו אסור לקרות קריאת שמע כנגדו, שנאמר בנבואת ישעיה על בבל, שתרד מגדולתה, ומונה והולך דברי בזיון שיהיו מנת חלקה עלי שוק עברי נהרות' (ישעיה נז א), וכתב על זה בפסוק אחריו (פסוק א) תגל

ערוה וגם תראה תרפתך, ורצונו לומר, שעל ידי גילוי שוקה תתגלה ערותה ותראה בהרפתה. הרי ששוק חשוב ערוה. הגמרא ממשיכה בענין זה: אומר שמואל, קול באשה הרי הוא ערוה, שנאמר (שיר השירים ב יד) 'הראיני את מראיך, השמיעני את קולך, כי קולך ערב ומראיך נאה', ומכך שמשבח הכתוב את קול האשה, מוכח שיש בו משום נוי לאשה, ומביא ליד תאודה. הגמרא ממשיכה בענין זה: אומר רב ששת, שער באשה ערוה, שנאמר (שם ד א) 'שערך בער העינים שגלשו מהר גלעד', שמתוך שמשבח הכתוב את שיער האשה, מוכח שיש בו משום נוי, ומביא ליד תאודה. הגמרא חוזרת לענין כבוד התפילין: אומר רבי חנינא, אני ראיתי את רבי שתלה תפיליו על גבי יתד. מקשה הגמרא: מיתבי, שנינו בברייתא, התולה תפיליו יתלו לו תייו, כלומר, ראוי הוא למות, וכן דושי המוות – דורשי מקראות סתומים, על דרך הרמז והדרש, אמרו, על מה נאמר בפרשת הקללות, 'והיו תידי תלאים לך מננה' (דברים כח טו) זה התולה תפיליו, ובא הכתוב לרמוז, שכיון שהתפילין הם חייו של אדם, התולה אותם יתלו חייו, וקשה למנהג רבי. מתרצת הגמרא: לא קשיא, הא – מה שנינו בברייתא שיתלו חייו, היינו שתולה אותם ברצועה, והתפילין עצמן תלויות כלפי מטה, ובזיון הוא להם, והא – מה שתלה רבי התפילין, היינו בקציצה, והרצועות משתלשלות כלפי מטה, ואין בכך בזיון. ואיבעית אימא, לא שניא רצועה ולא שניא קציצה – אין הדין שונה בין אם תולה אותן ברצועה ובין אם תולה אותן בקציצה, שבשניהם אסור, וכי תלה רבי, בכיסתא תלה – ומה שתלה רבי את התפילין, בכיסם תלה אותם, שהיה מניחן בתיקן ותולה התיק על גבי יתד, ואין בכך בזיון כלל. מקשה הגמרא: אי הכי, מאי למימרא – מה חידוש יש בדבר, שהוצרך רבי חנינא להשמיענו. מתרצת הגמרא: מהו דתימא, תיבעי – יצטרכו התפילין הנחה בספר תורה, ואין לתלותן אפילו בכיס שלו, קא משמע לן, שיכול להניחן בתיק שלהן ולתלותן. הגמרא מביאה מנהגים של רבי בשעת התפילה: ואמר רבי חנינא, אני ראיתי את רבי שבעת התפילה גיהק, ופיהק, ונתעפיש, ורק על גבי קרקע.

ברכות – דף כד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קמא

יעלה, דאמר רב יהודה, כל העולה מבבל לארץ ישראל, עובר
בעשה, שנאמר בנבואת ירמיה על גלות בבל בחורבן בית ראשון
(ירמיהו כו ב) 'בבלה יובאו, ושמה יהיו עד יום פקדי אותם, נאם ה',
שבנבואה זו נאמר ציווי להישאר בבבל עד יום פקודה, ועל כן אסור
לעלות לארץ ישראל בזמן הגלות. אמר רבי אבא, איזיל ואשמע
מיניה מילתא מבית וועדא – אלך ואשמע ממנו דבר הלכה מחוץ
לבית המדרש, והדר אפיק – ואחר כך אצא. אול אשכחיה לתנא
דקתני קמיה דרב יהודה – הלך ומצא לתנא, שהיה שונה ברייתא
לפני רב יהודה, היה עומד בתפלה ונתעמש מלמטה, הפיח, ממתין
עד שיכלה הרוח – הריח שנודף מגופו, וחוזר ומתפלל מזדיק
שפסק. איבא דאמרי, היה עומד בתפלה ובקש להתעמש, מרחיק
לאחוריו ארבע אמות ומתעמש, וממתין עד שיכלה הרוח, וחוזר
ומתפלל. ואומר קודם שממשיך להתפלל, רבונזו של עולם, יצרתנו
נקבים נקבים, חלולים חלולים, גלוי וידוע לפניך הרפתנו
ובלימתנו פתינו, ובאחריתנו רמה ותולעה. ומתחיל להתפלל
ממקום שפסק. אמר (ליה) רבי אבא, אילו לא באתי לבית המדרש
אלא לשמוע דבר זה, דיי.
הגמרא עוסקת בענין קריאת שמע כנגד ערוה: תנו רבנן, היה יושן
בטליתו ערום, ואינו יכול להוציא את ראשו מן הטלית מפני הצננה
ושאם היה עושה כן לא היה נחשב ערום, הוציץ בטליתו על צווארו,
כלומר, מהדק לצווארו החלק שמכתפיו ומעלה, ועל ידי כן אין רואה
את ערוות עצמו, וקורא קריאת שמע. ויש אומרים, מהדק הטלית
על לבו, שלא יראו ליבו רואה את הערוה.
מקשה הגמרא: ותנא קמא, שאומר שמהדק לצווארו, ונמצא
שמצווארו ומטה אין הטלית מהדוקת לגופו, לשיטתו, הרי לבו רואה
את הערוה. מתרצת הגמרא: קסבר תנא קמא, לבו רואה את
הערוה, מותר.
הגמרא ממשיכה בענין קריאת שמע, במבואות המטונפים: אמר רב
הונא אמר רבי יוחנן, היה מהלך במבואות המטונפות, מקום שיש
בו צואה ומי רגלים, מניח ידו על פיו, וקורא קריאת שמע. אמר
ליה רב חסדא, האלהים, כלומר, נשבע אני בשבועה, אם אמרה לי
רבי יוחנן בפומיה – אף אם היה אומר לי רבי יוחנן די זה בפיו, לא
צייתנא ליה – לא הייתי מצייט לדבריו, שאני סובר שהמגיע
למקומות המטונפים, צריך להפסיק לגמרי מקריאתו. איבא דאמרי,
אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי, היה מהלך
במבואות המטונפות, מניח ידו על פיו וקורא קריאת שמע. אמר
ליה רב חסדא, האלהים, אם אמרה לי רבי יהושע בן לוי בפומיה,
לא צייתנא ליה.
מקשה הגמרא: ומי אמר רב הונא הוי, שמותר לומר קריאת שמע
במקומות המטונפים, והאמר רב הונא, תלמיד חכם, אסור לו
לעמוד במקום המטונפת, לפי שאי אפשר לו לעמוד בלי להרוי
תורה, ונמצא מהרהר בדברי תורה במקום הטונפות, ואם כן, בודאי
שאסור לקרות קריאת שמע במקומות המטונפים, אף אם שם די על
פיו. מתרצת הגמרא: לא קשיא, כאן – בדברי רב הונא, שאסר אף
להרהר בדברי תורה, מדובר בעומד במקום הטונפת, וכאן – בדבריו
בשם רבי יוחנן, שהתיר לקרוא קריאת שמע במבואות המטונפים,
מדובר במהלך – בקורא תוך כדי שהוא מהלך שם.
הגמרא חוזרת ומקשה על המימרא בשם רבי יוחנן: ומי אמר רבי
יוחנן הוי, שמותר לקרות קריאת שמע כשהוא מהלך במקום
הטונפת, והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, בכל מקום מותר
להרהר בדברי תורה, חוץ מבית המרחץ ומבית הכסא, והיינו
מקום הטונפת. ובי תימא, הכא נמי – גם כאן אפשר ליישב, כפי
– מה שמותר רבי יוחנן להרהר בבית הכסא ובית המרחץ,
מדובר בעומד במקומו, וכאן – במה שנאמר בשמו, שמותר, מדובר
במהלך, וכפי שיישבה הגמרא לעיל. איני – האם כך אפשר ליישב,
והרי מוכח לא כן מן המעשה, שרבי אבהו היה קא איל
בתריה דרבי יוחנן – רבי אבהו היה הולך אחרי רבי יוחנן, והיה קא
קרי – והיה רבי אבהו קורא קריאת שמע. בי מטא –[הגיע]

וממשמש בנגדו להסיר כינה שעוקצתו, אבל לא היה מתעמף
בטליתו, אם נפלה באמצע התפילה, בשביל שלא להפסיק, וכשהוא
מפסק, היה מניח ידו על פניו ומכסה את פיו, שלא תראה
פתיחתו.
מקשה הגמרא על מנהגו של רבי: מיתבי, שנינו בברייתא, המשמיע
קולו בתפלתו – בתפילת העמידה, הרי זה מקטני אמנה, שמראה,
כביכול אין הקב"ה שומע תפילתו בלחש, וצריך להשמיע קולו.
המגביה קולו הרבה בתפלתו, הרי זה מנביאי השקר, שמצאנו בהם
שקוראים באלהיהם בקול גדול, שנאמר בנביאי הבעל (מלכים א' יח כח)
'ויקראו בקול גדול'. המגהק ומפסק בתפלתו, הרי זה מגסי הרוח.
המתעמש בתפלתו, סימן רע לו. ויש אומרים, ניכר שהוא מבוזר.
הרק בתפלתו, כאילו רק בפני המלך. מבאר הגמרא קשייתה:
בשלמא לגבי מגהק ומפסק, לא קשיא – אין קשה מדברי הברייתא
לרבי שהיה מגהק ומפסק, שאפשר ליישב, כאן – במעשה רבי,
מדובר שגיהק ופיקח לאונסו, וכאן – בברייתא שאמרת שהרי זה
מגסי הרוח, מדובר לרצונו, אלא מתעמש ומתעמש, קשיא – אלא
מדין מתעמש בברייתא ושאומרת שסימן רע לו קשה על מעשהו של
רבי שהתעמש, שודאי אף בברייתא מדובר במתעמש באונס, שהרי
אין עיטוש אלא באונס.
מתרצת הגמרא: מתעמש ומתעמש, נמי לא קשיא, שיש לומר,
כאן – במעשה רבי, מדובר שהיה מתעמש מלמעלה, דרך פיו, וכאן
– בברייתא שאומרת שסימן רע לו, מדובר במתעמש מלמטה,
כלומר, מפיה בקול.
הגמרא מביאה ראייה לכך שעיטוש מלמעלה אין בו חסרון אלא
מעלה: דאמר רב יודא, הא מילתא – הלכה זו, אבלעא לי בי רב
המנונא – הטעימוני ולימדוני בבית מדרשו של רב המנונא, ותקילא
לי בי בולא תלמודאי – ושקולה לי וחביבה עלי הלכה זו ככל
תלמודי כולו, והיא, שהמתעמש בתפלתו, סימן יפה הוא לו,
ששם שעושים לו נחת רוח מלמטה, בארץ, שהעיטוש נחת רוח
הוא לאדם, כך עושים לו נחת רוח מלמעלה, מן השמים, לקבל
תפילתו ולמלאת שאלתו.
הגמרא ממשיכה להקשות על מעשה רבי: אלא מרק שבברייתא
ארך במעשה רבי, קשיא. מתרצת הגמרא: מרק ארך, נמי לא
קשיא, שאפשר שהיה נהג רבי בדרך יהודה, דאמר רב יהודה, היה
עומד בתפלה ונדמן לו רוק, מבליעו בטליתו, ואם טלית נאה
הוא ואינו רוצה לטנפו, מבליעו באפרקסותו – סודר שבראשו. ואם
כן, אפשר שרבי רק והבליע באפרקסותו, והברייתא מדברת ברק על
גבי קרקע, וזוה נחשב כרק בפני מלך.
הגמרא מביאה מעשה בענין זה: רבינא היה קא אחורי –[היה עומד
מאחוריו] דרב אשי, נדמן לו לרב אשי רוק, פתקיה לאחוריה –
ורקו לאחוריו, אמר ליה רבינא, לא סבר לה מר להא דרב יהודה,
שאם נדמן לו רוק, מבליעו באפרקסותו, ומדוע ירקת על גבי קרקע.
אמר ליה רב אשי, אנא אנינא דעתאי – אני אנין בדעתך, כלומר,
אסטניס אני, ואין אני יכול לסבול הרוק בתוך בגדי, ומותר לי
להשליך הרוק על גבי הקרקע.
הגמרא חוזרת לבאר המשך דברי הברייתא שהובאה לעיל: שנינו
בברייתא, המשמיע קולו בתפלתו, הרי זה מקטני אמנה. אמר רב
הונא, לא שנו, שאסור להשמיע קולו בתפלתו, אלא בשיבול לבוין
את לבו אף בלחש, אבל אם אין יכול לבוין את לבו בלחש, מותר
להשמיע קול בתפלתו, ואין נחשב מקטני אמנה. והני מילי, ביחיד
המתפלל, אבל בצבור, אם יתפלל בקול, אתי למיטר צבורא –
עלול להפריע לציבור בצבורתם, ואסור להרים קולו אף באינו יכול
לכוון ליבו בלחש.
הגמרא מביאה מעשה שמתוכו נשמע דבר הלכה בענין המתעמש
בתפילה: רבי אבא היה קא משתמיט מיניה דרב יהודה – רבי אבא
היה משתמט מלהראות בפני רב יהודה, ומפני דהיה קא בעי – שהיה
רבי אבא רוצה למיסק – לעלות לארץ ישראל, ולא היה כנס
לבית המדרש מחמת כן, שהיה ירא שמא יגזור עליו רב יהודה שלא

27 הגמרא מביאה את שיטת אביי, ומפרשת הדין כאן לדבריו: **וְלֹא־בִּי**,
 28 **דְּאָמַר, הוֹמְנָה מִלְּתָא הִיא** – הקצאה וייחוד לבר, אף בלא מעשה,
 29 די בזה כדי להחשיב מוקצה לדבר, צריך לומר, **אֲזַמְנִיה אִף עַל גַּב**
 30 **דְּלֹא צָר בֵּיהּ**, אסור להשתמש בו לדברי חולין, אבל צָר בֵּיהּ, אִי
 31 **אֲזַמְנִיה** – אם הקצאו קודם לכן לשם תפילין, אָסִיר, אבל אִי לֹא
 32 **אֲזַמְנִיה, לֹא**.
 33 הגמרא דנה בענין כבוד התפילין בשעת שינה: **פָּעַם מִיְנִיה רַב יוֹסֵף**
 34 **בְּרִיה דְּרַב נְחוּנְיָא מְרַב יְהוּדָה, מְהו שְׁנִינָה אֲדָם תְּפִלְיו תַּחַת**
 35 **מְרָאשׁוּתֵיו, בְּלִילָה כְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁן**. ומבאר רב יוסף שאלתו, שיניחם
 36 תַּחַת מְרָגְלוֹתָיו, לֹא קָא מִיבְעִיא לִי – לא נצרכתי לשאול, שוראי
 37 לִי שאסור, ולפי שְׁנוּהַג בְּהֵן מְנַהַג בְּיוֹן, כִּי קָא מִיבְעִיא לִי,
 38 כשמניחם תַּחַת מְרָאשׁוּתֵיו, מֵאִי. אָמַר לִיה רַב יְהוּדָה לְרַב יוֹסֵף,
 39 **הֲכִי אָמַר שְׂמוּאֵל, מוֹתֵר לְהִנְיָחם תַּחַת מְרָאשׁוּתוֹ וְאִפְּלוֹ אֲשֶׁתּוֹ**
 40 **עִמּוֹ, ואִין בְּכַךְ מִשּׁוּם בּוּיּוֹן**.
 41 הגמרא מקשה על דברי שמואל: **מִיְתִיבִי, שִׁנְיָנו בְּבִרְיָתָא, לֹא יִנִּיחַ**
 42 **אֲדָם תְּפִלְיוֹ תַּחַת מְרָגְלוֹתָיו מִפְּנֵי שְׁנוּהַג בְּהֵן דְּרַב בְּיוֹן, אֲכַל**
 43 **מְנִיחֵן תַּחַת מְרָאשׁוּתֵיו**. וְאִם הִיתָה אֲשֶׁתּוֹ עִמּוֹ, אָסִיר. הִנֵּה מְקוּם
 44 **שְׁנִיבָה מְרָאשׁוּתוֹ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים אוֹ נְמוּךְ מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה טַפְחִים,**
 45 **מוֹתֵר לְהִנְיָחוֹ שָׁם, אִף אִם אֲשֶׁתּוֹ עִמּוֹ**. אומרת הגמרא: **תֵּיבֻתָא**
 46 **דְּשְׂמוּאֵל** – פירכא היא לדברי שמואל, שאמר שמותר אפילו אשתו
 47 עמו. מסיקה הגמרא, **תֵּיבֻתָא** – אכן פירכא היא, ונדחו דבריו.
 48 רבא פוסק הלכה כשמואל: **אָמַר רַבָּא, אִף עַל גַּב דְּתֵינְיָ תֵּיבֻתָא**
 49 **דְּשְׂמוּאֵל** – אף שיש בדברי הברייתא לפרוך דברי שמואל, **הִלְכְתָא**
 50 **בְּיוֹתֵיהּ, שְׁמִינִיחַ תַּחַת תְּפִלְיוֹן אִף בְּאֲשֶׁתּוֹ עִמּוֹ, מֵאִי**
 51 **מְעַמָּא**.

1 אם יכול להיפנות, וְיִפְנָה אם צריך לכך, וְאַחַר כֵּן נִכְנְסִים.
 2 הגמרא מביאה דין בענין תפילין בשעת הסעודה: **אָמַר רַבִּי יִצְחָק,**
 3 **הַנִּכְנָס לְסַעֲוֹדָה בְּעֵד תְּפִלְיוֹ וְאַחַר כֵּן נִכְנָס, שְׂמֵי יִשְׁתַּכַּר**
 4 **בְּסַעֲוֹדָה וְיִתְנַהַג בְּעוֹד תְּפִלְיוֹ עִלּוֹ**. וּפְלִיגָא דְּרַבִּי חִיָּיא – וחולק רבי
 5 יצחק על רבי חייא. **דְּאָמַר רַבִּי חִיָּיא, שֶׁחֻלַּץ אֶת תְּפִלְיוֹ קוֹדֵם**
 6 **הַסַּעֲוֹדָה, מְנִיחֵן עַל שְׁלֵחָנּוֹ עִמּוֹ בְּסַעֲוֹדָה, וְכֵן הָדוּר לוֹ, כְּלוּמַר, רֵאוּ**
 7 **הוּא לוֹ לְעִשׂוֹת כֵּן, שֶׁכֵּךְ יִהְיֶה מְזוּמָנִים לוֹ לְכַשִּׁירָצָה לְחֹזֵר וּלְהִנְיָחם,**
 8 **וְחוֹלֵק רַבִּי יִצְחָק בְּכַךְ שׁוֹבֵר, שְׂאִינוּ מְנִיחִם עַל שׁוֹלְחַן הַסַּעֲוֹדָה אֲלֵא**
 9 **חוֹלְצִים קוֹדֵם שְׁנִכְנַס לְסַעֲוֹדָה**.
 10 הגמרא מבררת מתי הסועד חוזר ומניחם. מבררת הגמרא: **וְעַד אֵימַת**
 11 **יְהִי תְּפִלְיוֹן מוֹנְחִים**. מבארת הגמרא: **אָמַר רַב נְחֻמַּן פְּרִי יִצְחָק, עַד**
 12 **וְיָמֵן כְּרַבְּהָ, שְׁקוֹדֵם בְּרַכַּת הַמְּזוּן יְטוּל יָדָיו וְיִחְזוֹר וְיִנְיָחם**.
 13 הגמרא ממשיכה בענייני כבוד התפילין: **תְּנִי חֲדָא, צוֹרֵר אֲדָם**
 14 **תְּפִלְיוֹ עִם מְעוֹתָיו בְּפִתְרָקְסוֹתּוֹ, מִיָּן סוֹדֵר שַׁעַל רֵאשׁוֹ, וְתֵינְיָא**
 15 **אֵיךְ, לֹא יִצְוֵר אֲדָם תְּפִלְיוֹ עִם מְעוֹתָיו יָחַד, וְסַתִּירָהּ הִיא בְּדַבְרֵי**
 16 **הַבְּרִייתוֹ**.
 17 מתרצת הגמרא: **לֹא קָשְׁיָא, הֵא** – הברייתא שאומרת שאסור לצרור
 18 מעותיו באותו סודר עם תפיליו, עוסקת בְּדִאֲזַמְנִיה – שהקצה את
 19 הסודר לשים בו תפיליו, ולכן אסור לו לשים בו מעותיו, כיון שהקצה
 20 לתפילין, וְהֵא – הברייתא שאומרת שמותר, עוסקת בְּדִלֹא אֲזַמְנִיה
 21 לכך. וּבְדִאָמַר רַב חֲסִדָא, הֵא סוֹדְרָא דְּתְּפִלְיוֹ דְּאֲזַמְנִיה לְמִיצַר
 22 בֵּיהּ תְּפִלְיוֹן – סודר של תפילין שהקצהו לצרור בו תפילין, אם צָר
 23 בֵּיהּ תְּפִלְיוֹ, אָסִיר לְמִיצַר בֵּיהּ פְּשִׁיטִי – אסור לצרור בו דברי חולין,
 24 אבל אם אֲזַמְנִיה וְלֹא צָר בֵּיהּ – הקצהו לכך ועדיין לא צרר בו, או
 25 שָׁצַר בֵּיהּ וְלֹא אֲזַמְנִיה – צרר בו את התפילין אבל לא הקצהו לשם
 26 כֵּךְ, שְׁרִי לְמִיצַר בֵּיהּ וְזוּי – מותר לצרור בו מעות.

28 הגמרא מבארת מה נאמר בכתובים על מי שאינו פוסק מקריאת שמע
 29 במקומות המטונפים. מבררת הגמרא: **לֹא פִּסְקַן מְקַרְיָתוֹ בְּמִקּוּם**
 30 **הַטְּנוּף, מֵאִי** – מה נאמר עליו. מבארת הגמרא: **אָמַר רַבִּי מִיְאִשָּׁה פְּרִי**
 31 **בְּרִיה דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי, עֲלִיו הִתְנוּב אֲזַמְר** (יחזקאל ב כח) **וְיָגַם אֲנִי**
 32 **נְתִיתִי לָהֶם חֲקִים לֹא טוֹבִים וּמְשַׁפְּטִים לֹא יְהִיּוּ [בְּהֵן], כְּלוּמַר,**
 33 **שְׂאִין חֻוֹקִים טוֹבִים לָהֶם, כִּיּוֹן שֶׁנַּעֲשִׂים בְּקִיּוּמָם, וְכִּגּוֹן זֶה, הַקּוּרָא**
 34 **אֵת שְׁמַע בְּמִקּוּמוֹת הַמְּטוּנָפִים שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל קִיּוּם הַמְּצוּדָה, כִּיּוֹן שֶׁעֲשָׂאָה**
 35 **בְּעֵבִירָה**.
 36 **רַבִּי אֲסִי אָמַר, עֲלִיו נִאֲמַר 'הוֹי מִשְׁכֵּי הַעֲזוֹן בְּחַבְלֵי הַשְּׂוֹא' (ישעיה ה**
 37 **יח).** כְּלוּמַר, מוֹשְׁכִים הֵם עַל עֲצָמָם אֵת הַעוֹנוֹת בְּחַבְלִים שְׂאִינִם עֵבִים,
 38 אֲלֵא נוֹחִים לְהַתְנַתֵּךְ, וְכֵךְ גַּם זֶה שְׁקוּרָא אֵת שְׁמַע בְּמִקּוּם הַטְּנוּף,
 39 שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּקֵל, עַל יַד דִּיבּוּרָו בְּלַבָּד.
 40 **רַב אֲדָא פְּרִי אֲהֵבָה אָמַר מֵהֲכָא, שְׂנִאֲמַר (במדבר טו לא) לַגִּבִּי הַעוֹבֵד**
 41 **עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בְּמִזְבֵּי וּבֵיַד רֵמָה 'כִּי דָבַר ה' בְּזֶה וְגו' הִכְרַת תִּכְרַת**
 42 **הַנְּפֶשֶׁת הַהוּא, וְזֶה שְׁקוּרָא אֵת שְׁמַע בְּמִקּוּמוֹת הַמְּטוּנָפִים מְבֹזָה אֵת**
 43 **דְּבַר ה', וְרֵאוּי הוּא לְהִיעֲנֵשׁ בְּכַרְתָּ**.
 44 הגמרא מבארת את שכרו של מי שפוסק מקריאתו. מבררת הגמרא:
 45 **וְאִם פִּסְקַן מֵה שְׁכָרוֹ**. מבארת הגמרא: **אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, עֲלִיו הִתְנוּב**
 46 **אֲזַמְר (דברים לב מ) 'וּבְדָבָר הַזֶּה תִּאָּרְיָכוּ יָמִים', שְׁבַשְׁבִּיל דִּיבּוּר זֶה,**
 47 **שְׁנוּהַרְתֶּם עֲלִיו מִלְּדַבְּרוֹ בְּמִקּוּם הַטְּנוּפָה, תִּאָּרְיָכוּ יָמִים, וְכִשְׁם שְׂאִם**
 48 **אִין מְפַסְקִי, נַעֲשֶׂה בְּקִיצוֹר יָמִים, כֵּךְ אִם מְפַסְקִי זוּכָה לְאִרְיָכוֹת יָמִים**.
 49 הגמרא חוזרת לענין כיסוי הגוף בזמן קריאת שמע שהובא לעיל:
 50 **אָמַר רַב הוֹנָא, הִיתָה מְלִיתוֹ תְּגוּרָה לוֹ עַל מְתַנְיּוֹ, שְׁמַכְסָה מִמֵּתַנְיּוֹ**
 51 **וּמִשָּׁה, וְנִמְתַּנְיּוֹ וּלְמַעַלָּה הוּא עְרוּם, מוֹתֵר לְקָרוֹת קְרִיאת שְׁמַע**.
 52 **תְּנִיָא גַּם הֵכִי, הִיתָה מְלִיתוֹ שֶׁל בְּגָד, וְשֶׁל עוֹר, וְשֶׁל שֶׁךְ תְּגוּרָה**
 53 **עַל מְתַנְיּוֹ, מוֹתֵר לְקָרוֹת קְרִיאת שְׁמַע**.

1 **בְּמְבוּאוֹת הַמְּטוּנָפִים, אֲשֶׁתִּיק** – השתתק מקריאתו. לאחר שיצאו
 2 משם, **אָמַר לִיה רַבִּי אַבְדוֹ לְרַבִּי יוֹחָנָן, לְהִיכֵן אֲהֵרֵד** – להיכן אחזור
 3 לקרוא קריאת שמע. **אָמַר לִיה רַבִּי יוֹחָנָן, אִם שְׁהִיתְ בַּהֲפַסְתְּךָ,**
 4 **כְּשֶׁהִינּוּ בְּמְבוּאוֹת הַמְּטוּנָפִים, זְמַן שִׁישׁ בּוֹ כְּרִי לְגַמּוֹד אֵת בּוֹקֵה** –
 5 **את כל קריאת שמע, חֲזוֹר לְרֵאשׁ – חוזר לתחילתה. הרי שסובר רבי**
 6 **יוחנן, שגם המהלך במבואות המטונפים צריך להפסיק מקריאתו,**
 7 **שהרי היו מהלכים שם ולא עומדים, וקשה על מה שנאמר לעיל**
 8 **בשמו**.
 9 הגמרא דוחה את הראיה מן המעשה. מתרצת הגמרא: **הֲכִי קָאָמַר**
 10 **לִיה** – כך אמר רבי יוחנן לרבי אבדו, **לְרִידִי לֹא סְבִיבָא לִי** – אני איני
 11 סובר דבר זה, כְּלוּמַר, איני סובר שהמגיע למבואות המטונפים צריך
 12 להפסיק מקריאתו, אֲלֵא יכול לשים יד על פיו ולהמשיך, וכן איני
 13 סובר שבאופן שהפסיק מקריאתו ושהה כדי לגמור את כולה, חוזר
 14 לראש, וכך הייתי פוסק לך אם היית שואל מלכתחילה, אך לְרִידִיךָ,
 15 **דְּסְבִיבָא לָךְ** – לשיטתך, שאתה חולק על דברי בשניהם, וסובר
 16 שצריך להפסיק מן הקריאה במבואות המטונפים, שהרי הפסקת
 17 מקריאתך, וכן סובר אתה שהקורא לסירוגין, בהפסקות, לא יצא ידי
 18 חובתו וצריך לחזור, שהרי שאלת להיכן צריך אתה לחזור, לך אני
 19 אומר, **אִם שְׁהִיתְ כְּרִי לְגַמּוֹד אֵת בּוֹקֵה, חֲזוֹר לְרֵאשׁ**. ובאמת סובר
 20 רבי יוחנן שיש לחלק בין עומד למהלך, ואין קשה מדבריו.
 21 הגמרא מביאה סיוע מדברי ברייתות לשתי השיטות: **תֵּינְיָא בְּתִיתָה**
 22 **דְּרַב הוֹנָא, שְׁמוֹתֵר חַדְמִשְׁךָ וְלַקְרֹא אֵת שְׁמַע בְּמְבוּאוֹת הַמְּטוּנָפִים,**
 23 **תֵּינְיָא בְּתִיתָה דְּרַב חֲסִדָא, שְׂאִסוֹר לְהַמְשִׁיךְ וּלְקָרוֹת**. תֵּינְיָא בְּתִיתָה
 24 **דְּרַב הוֹנָא, הִמְתַּלַּךְ בְּמְבוּאוֹת הַמְּטוּנָפִים, מְנִיחַ יָדוֹ עַל פִּי וְיִקְרָא**
 25 **קְרִיאת שְׁמַע, תֵּינְיָא בְּתִיתָה דְּרַב חֲסִדָא, הִנֵּה מְתַלַּךְ בְּמְבוּאוֹת**
 26 **הַמְּטוּנָפִים, לֹא יִקְרָא קְרִיאת שְׁמַע, וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שְׂאִם הִנֵּה**
 27 **קוּרָא וְכָא לְמִקּוּם הַטְּנוּף, פִּסְקִי**.